

Gawain 12

TULONG SA PAG-AARAL

1. Saan ginugol ni Rizal ang mga huling araw niya?

Ang mga huling araw ni Rizal ay inilaan sa pangtanggap ng mga bisita, kasama ang mga paring Jesuita, si Josephine, mga kaanak, isang Kastilang manunulat sa pahayagan na si Santiago Matatin at mga kaibigan.

2. Talakayin ang mga huling oras ni Rizal ayon sa pagkakasunod-sunod.

Ang mga huling oras ni Rizal ay nakatala at nakasaad nang ganito:

Disyembre 29, 1896

6:00 NU – Binasa ni Rafael Dominguez ang hatol na kamatayan kay Rizal, sa pamamagitan ng pagbaril sa likod ng isang Firing Squad sa ika-7 ng umaga sa bagong bayan kinabukasan.

7:00 NU – Inilipat si Rizal sa kapilya ng kulungan at doon siya namalagi sa kanyang mga huling sandali. Ang kanyang mga unang bisita ay sina padre Miguel Saderra Mata (rector ng Ateneo Municipal) at padre Luis Vita, ang paring Jesuita at dati niyang guro.

7:15 NU – Umalis na si Rector Sederra. Napag-isa siya na kasam ang dating guro. Ipinadala niya rito ang estatwa ng sagradong puso ni Jesus na ibinigay niya kay rizal noong ito'y kanyang mag-aaral sa ateneo. Ang gunitaing yaon ay inaaasahan ni padre Vita. Kinuha nito ang estatwa at ibinigay kay Rizal at malugod namang ipinatong nito sa mesa.

8:00 NU – Dumating si padre Antonio Rosell at pinalitan nito si padre Vita. Habang kumakain ng almusal si Rizal inimbitahan niyang sumalo si padre Antonio sa kanya at pinaunlakan naman niya ito. Makalipas ang ilang saglit, ang kanyang tagapagtanggol na si Tenyente Luis Taviel de Andrade ay dumating at pinsalamatan ito ni Rizal sa kanyang ginawa.

9:00 NU – Dumating si padre Federico Faura. Ipinaalaala ni Rizal dito na minsan ay sinabi nitong mapupugutan siya ng ulo sa pagsulat niya ng Noli, at nagbiro pang siya'y isang tunay na propeta.

10:00 NU – Isang dting guro sa Ateneo, si padre Jose Villaclara ang bumisita kasabay ni padre Vicente Balaguer, isa ring misyonaryo na naging kaibigan ni Rizal sa Dapitan.

Bumisita rin ang isang kastilang peryodista si Santiago Mataix, na nagtanong kay Rizal hinggil sa kanyang pahayagang El Heraldo de Madrid.

12:00 NT – Hanggang 3:30 NH – Nag-iisa siya at marahil sa panahong ito niya sinulat “Ang Huling Paalam” na itinago niya sa kalang ginagamitan ng alkohol. Ang kalang ito ay regalo sa kanya ni Paz Pardo de Tavera, na maybahay ni Juan Luna noong siya’y bumubisita sa mga ito sa paris noong 1890.

3:30 NH – Bumalik si Padre Balaguer sa Fort Santiago at kinausap si Rizal upang bawiin nito ang isinulat niya laban sa katolisismo at bilang kasapi ng mga Mason.

4:00 NH – Dumating ang kanyang ina. Kahapis-hapis na makitang nakaluhod si Rizal, humahalik sa kanyang kamay at humihingi ng kapatawaran. Walang salitang maaaring maglarawan ng sakit at dalamhating nadarama nila kapwa sa kanilang mga puso at mahirap paghiwalayin ang magkayakap na mag-ina na kapwa luhaan. Matapos ang ilang saglit ay pumasok si Trinidad sa selda upang sunduin ang kanilang ina. Dito ibinulong ni Rizal sa wikang ingles, “There is something in the stove” (Mayroon akong inilagay sa kalan).

Nang lumisan ang ina at kanyang kapatid na babae ay dumating sina Padre Villaclara, Estanislao March at Padre Rosell.

6:00 NG – Bumisita rin sina Don Silvino Lopez Tunon, dekanong Manila Cathedral, kasama si Padre Villaclara, nang makaalis na sina Padre Balaguer at March.

8:00 NG – Matapos maghapunan ay binanggit ni Rizal kay Kapitan Dominguez na pinatawad na niya ang lahat ng kanyang kaaway pati mga hukom militar na nagsentsya ng kanyang kamatayan.

9:30 NG – Ang piskal ng Royal Audiencia sa Maynila ay dumalaw din sa kanya. Ang malugod na pakikipag-usap ni Rizal ay nag-iwan ng magandang alaala ukol sa kanyang talino at marangal na ugali.

10:00 NG – Dumalaw si Padre Balaguer kay Rizal upang palagdain ito sa pagbawi niya sa pagka-Mason. Ito ay ipinadala ni Arsobispo Bernardino Nozaleda, kilalang hindi maka-Pilipino. Ang kasulatan ng pagbawi ay hindi tinanggap dahil sa kahabaan nito. Nagbalik si Padre Balaguer upang magpapirma nang mas maikli. Ang pagbawing ito ni Rizal hanggang sa ngayon ay pinagtatalunan ng mga Katolikong Risalista na nagsasabing siya ay pumirma na, ayon naman sa mga iskolar ang pirma ni Rizal ay huwad. Sa bagay na ito ay ipinahayag ni Zaide ang sumusunod:

Ang Debate ng magkabilang panig ukol dito ay walang saysay at katuturan. Walang saysay pagkat ang mga mason ay hindi naniniwala sa ano mang katibayan hinggil dito. Hindi rin mahalaga kung binawi ito ni Rizal o hindi sapagkat siya ay mananatiling pinakadakilang bayani ng bansa.

Disyembre 30, 1896

3:00 NU- Sa mga makasaysayang araw na ito ay ginugol ni Rizal sa pakikinig ng misa, pangungumpisal at pangungumunyon.

5:30 NU – Pagkatapos ng kanyang huling almusal, ay sinulat niya ang dalawang liham. Una, para sa kanyang pamilya at ang ikalawa sa kanyang kuya na nagtiis ng paghihirap dahil sa kanya. Nanatili ang katangi-tanging ugnayan nila hanggang sa huling sandali.

6:00 NU – Sumulat pa siya sa kanyang mahal na magulang at humingi ng tawad sa lahat ng kalungkutan naidulot niya sa mga ito. Nagpasalamat din siya sa mga pagpapakasakit nila upang mabigyan siya ng magandang kinabukasan at pinag-araalan.

6:30 NU – Handa na si Rizal sa kanyang kamatayan. Ang trupeta ay umaalingawngaw sa katahimikan ng umaga upang ipahayag ang malungkot at makasaysayang araw na iyon. Kasam ng apat na sundalo sa harapan ay malumanay niyang binagtas ang daan patungo sa kamatayan. Kaagapay niya si Tenyente Luis Taviel de Andrade, Padre March at Padre Villaclara at kasunod nito ang maraming sundalo.

3. Si Rizal ba ay Mason o makasimbahang Katoliko? Patunayan.

Si Rizal ay isang Mason, nang si Rizal ay nasa Espanya, nagpasa siya ng petisyon sa lodge ng Acacia, ang lodge kung saan miyembro rin sina Morayta at Pi y Margall, upang maging lehitimong miyembro ng mga Mason. Bilang bahagi ng tradisyon ng mga Mason sa Espanya, pinili ni Rizal ang palayaw na Dimasalang. Sa desisyong ito, naging malinaw kay Rizal ang kaniyang pagkakatiwalag sa simbahang Katoliko, at ito rin ang isa sa mga makabuluhang kilos niya upang umpisahan ang rebolusyon laban sa mga mapang-abusong prayle sa Pilipinas.

4. Ilarawan ang pagtatagpo ng mag-ina sa selda.

Dumating ang kanyang ina. Nakapanghihinang makita si Rizal na nakaluhod, humahalik sa kanyang kamay at humihingi ng kapatawaran. Walang salitang masasabi upang ilarawan ang sakit at kalungkutan na nadarama nilang magka-ina sa kanilang mga puso. Mahirap paghiwalayin ang magkayakap na mag-inang kapwa luhaan. Pagkalipas ng ilang saglit, pumasok si Trinidad sa selda upang sunduin ang kanilang ina.

5. Isalaysay ang pagtungo ni Rizal sa Bagumbayan.

Ang braso ni Rizal ay nakatali ngunit may kalayaan pa ring gumálaw dahil hindi masyadong mahigpit ang pagkakagapos. Nakadamit siya ng itim na sumbalilo, sapatos, kamisadentro at kurbata.

Katulad ng anumang bitayan, ang ugong ng mga tambol ang tanging tunog na mamámásid sa himpapawid, samtang si Rizal ay mahinahong naglalakad. Isang malaking pulutong ng mga mamasid ang naghihintay upang saksi sa pagbitay sa bayaning ito.

Habang naglalakad, tumingala si Rizal sa langit at sabi sa paring kasama: "Anong ganda ng araw na ito Padre. Walang araw na kasing payapa nito. Tingnan mo ang linangin ng Corregidor at kabundukan ng Cavite! Sa gánitong umaga, namasyal ako kasama ang aking hinihirang!"

Nang mapadaan sila sa Ateneo, tinanong niya sa pari kung naroon pa ang mga tore ng paaralan, at tiniyak ito ng pari.

Pagdating sa Bagumbayan o Luneta, humakbang si Rizal patungo sa damuhan sa pagitan ng dalawang poste, harapan ang tanawin ng Manila Bay.

Bago roon, humihingi ng tawad si Rizal sa kanyang mga kasama at nakipagkamay. Nagbasbas sa kanya ang isang pari at inialay ang krus upang halikan, na ginawa ni Rizal.

6. Anong oras namatay si Rizal? Ilang taon siya?

Ganap na ika-7:03 NU, Disyembre 30, 1896, nang mamatay si Rizal sa edad na 35 taon, limang buwan at labing-isang araw.

7. Ano ang ginawa ni Rizal nang marinig niya ang hudyat ng pagbaril?

Nang marinig niya ang hudyat ng pagbaril ay umikot siya at humarap sa mga kawal kayat bumulagta siyang nakaharap sa araw at langit.